

Motion till riksdagen 2026/27:104

av **Kjell-Arne Ottosson (KD)**

Värnande av äganderätten vid kommersiellt nyttjande av allemansrätten

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda och föreslå regler som säkerställer markägarens medgivande vid kommersiellt nyttjande av privat ägd mark och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra kommersiella arrangörers ansvar för skador, återställande och kostnader samt markägares möjligheter att få ersättning och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Allemansrätten är en värdefull del av det svenska samhället. Den har vuxit fram genom äldre sedvänjor kring människors möjligheter att färdas och tillfälligt vistas på annans mark samt ta del av vissa av naturens tillgångar. Den historiska bakgrunden rymmer både vardagens behov av att ta sig fram genom landskapet och möjligheten att tillvarata exempelvis vilda bär, svamp och nötter. Under 1900-talet fick tillgången till naturen också en allt större betydelse för friluftsliv och rekreation.

Den allemansrättsliga kärnan är en begränsad rätt att nyttja någon annans mark: att färdas över den, vistas där tillfälligt och plocka exempelvis vilda bär, svamp och blommor som inte är skyddade. Med dessa möjligheter följer skyldigheten att respektera

hemfriden, undvika skador på mark och grödor och visa hänsyn till den som äger och brukar marken. Allemansrätten innebär ingen allmän rätt att förfoga över någon annans egendom. Denna bakgrund bör vara vägledande även när dagens gränser diskuteras. Det är en betydande skillnad mellan människors tillfälliga vistelse i naturen och att ett företag återkommande använder en viss fastighet som en del av sin affärsverksamhet. Äldre sedvänjor kring färdsl och nyttjande av naturen bör inte tas till intäkt för en självklar rätt att utan överenskommelse göra annans mark till en kommersiell resurs.

Respekten måste gå åt båda håll. Samtidigt som markägaren ska respektera allmänhetens tillgång till naturen måste den som nyttjar allemansrätten respektera äganderätten. Marken blir inte gemensam egendom för att andra har rätt att vistas där. Även organiserad och kommersiell verksamhet kan i dag bedrivas inom allemansrättens gränser. Det innebär dock inte att varje omfattning eller form av nyttjande är tillåten. När många människors aktiviteter samlas på samma plats kan den sammanlagda belastningen bli betydande, även om varje enskild persons vistelse är kortvarig.

Organiserade turer, återkommande läger, kommersiella aktiviteter och storskalig bärplockning kan innebära att en näringsidkare får intäkterna medan markägaren får bära slitaget, olägenheterna och kostnaderna. En sådan ordning är orimlig. Den som äger och förvaltar mark ska inte behöva finna sig i att den blir en återkommande del av någon annans affärsverksamhet utan möjlighet till inflytande över villkoren och utan att avtal finns.

Ägarens rätt får inte offras på allemansrättens altare. Allemansrättens starka ställning får inte användas som förevändning för att åsidosätta markägarens berättigade intressen. Även den som äger mark har rätt till trygghet, förutsebarhet och respekt för sin försörjning och sitt långsiktiga förvalterskap. En affärsuppgörelse mellan ägare och den som vill nyttja marken till kommersiell verksamhet ska finnas.

Naturturism och annat företagande kan bidra till arbetstillfällen och utveckling på landsbygden. Förutsättningarna blir bättre när verksamheten bygger på samverkan med markägaren. Frivilliga avtal kan reglera omfattning, tidpunkter, hänsyn till jord- och skogsbruk, ansvar för skador och eventuell ersättning. Då får båda parter tydliga spelregler.

Regeringen bör därför utreda och föreslå regler som säkerställer markägarens medgivande vid kommersiellt nyttjande av privat mark. Utgångspunkten bör vara att sådant nyttjande ska förutsätta avtal med markägaren. Gränsdragningen behöver vara

tydlig och ta hänsyn till verksamhetens omfattning, varaktighet och samlade påverkan. Bedömningen bör omfatta den belastning som arrangören organiserar som helhet. Ett företag ska inte kunna bortse från den samlade påverkan genom att hänvisa till att varje enskild deltagare bara vistas tillfälligt på platsen. Även markägare är företagare, kommersiell verksamhet behöver omfattas av avtal.

En allemansrätt som används som förevändning för att åsidosätta äganderätten riskerar att förlora sin förankring. För att långsiktigt värna allemansrätten måste vi också värna de människor som äger, brukar och förvaltar den mark där den utövas.

Kjell-Arne Ottosson (KD)